

УДК 339.5:004

Домашенко Д.Г.¹, Домашенко С.В.²

¹ студ. гр. БТЕЗ-1615м НУ «Запорізька політехніка»

² доц. НУ «Запорізька політехніка»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ

Протягом минулого століття глобалізація економіки призвела до безпрецедентного збільшення масштабів міжнародної торгівлі, що поставило перед митними органами принципово нові виклики. Багаторазове зростання товарообігу, кількості учасників ЗЕД, транскордонних відправлень та логістичних схем унеможливило застосування традиційного підходу суцільного контролю. Митні адміністрації зіткнулися з об'єктивною неможливістю пропорційно нарощувати штат працівників для опрацювання кожної митної операції, що вимагало пошуку принципово нових управлінських рішень. Це зумовлює необхідність впровадження сучасних систем управління митними ризиками, які дозволяють оптимізувати митні процедури, забезпечуючи баланс між спрощенням міжнародної торгівлі та захистом національних інтересів держави.

Система управління митними ризиками (СУМР) являє собою комплексний підхід до виявлення, оцінювання та мітигації ризиків, пов'язаних з переміщенням товарів через митний кордон. Митний ризик визначається як ймовірність недотримання вимог митного законодавства або виникнення загроз економічній безпеці держави під час здійснення митних операцій.

Процес управління митними ризиками включає декілька послідовних етапів. На етапі ідентифікації ризиків митні органи визначають потенційні загрози на основі аналізу даних, попереднього досвіду та міжнародної практики. Аналіз ризиків передбачає оцінку ймовірності реалізації виявлених загроз та можливих наслідків їх настання.

Етап оцінювання ризиків дозволяє класифікувати їх за рівнем критичності та визначити пріоритетні напрями діяльності. На основі проведеної оцінки розробляються профілі ризиків – специфічні набори індикаторів та критеріїв, що дозволяють автоматизовано виявляти потенційно ризикові митні декларації та вантажі.

Реалізація заходів з мітигації ризиків включає застосування різних форм митного контролю: від документальної перевірки до фізичного огляду товарів. Моніторинг та перегляд системи забезпечують її постійне вдосконалення на основі накопиченого досвіду та зміни зовнішніх умов.

Сучасні системи управління митними ризиками неможливі без використання інформаційних технологій. Автоматизовані системи аналізу ризиків (АСАР) дозволяють обробляти великі масиви даних, виявляти закономірності та автоматично відбирати митні декларації для поглибленого контролю.

Впровадження технологій штучного інтелекту та машинного навчання відкриває нові можливості для прогностичного аналізу ризиків. Алгоритми можуть ідентифікувати складні патерни поведінки, що свідчать про потенційні порушення, та адаптуватися до нових схем ухилення від митного контролю.

Інтеграція баз даних різних державних органів та міжнародний обмін інформацією значно підвищують ефективність системи управління ризиками, дозволяючи отримувати попередню інформацію про вантажі ще до їх прибуття на митну територію.

Ефективне управління митними ризиками вимагає міжнародної співпраці та обміну інформацією. Митні адміністрації різних країн обмінюються даними про ризики, передовими практиками та результатами контрольних заходів. Програми авторизованих економічних операторів, взаємне визнання митних контролів та угоди про попередній обмін інформації сприяють створенню глобальної системи управління ризиками у міжнародній торгівлі.

Стрімке зростання електронної комерції та трансграничної торгівлі через інтернет-платформи створює принципово нові виклики для митних служб. Величезна кількість дрібних посилок, що надходять від міжнародних онлайн-ритейлерів, ускладнює застосування традиційних методів контролю. Системи управління ризиками мають адаптуватися до специфіки електронної торгівлі, де традиційні індикатори ризику можуть бути неефективними через фрагментованість постачань та обмеженість попередньої інформації про товари.

Одним з ключових викликів є знаходження оптимального балансу між спрощенням митних процедур для законослухняних учасників зовнішньоекономічної діяльності та забезпеченням ефективного контролю

для запобігання порушенням. Надмірно жорсткі заходи контролю можуть гальмувати міжнародну торгівлю та знижувати конкурентоспроможність економіки, тоді як недостатній контроль створює можливості для порушень та загрози для державних інтересів. Системи управління ризиками мають забезпечувати диференційований підхід, що заохочує добросовісних операторів через спрощені процедури та зосереджує контрольні зусилля на високоризикових операціях. Це вимагає розвитку програм авторизованих економічних операторів, механізмів попереднього рішення та інших інструментів стимулювання комплаєнсу.

Система управління митними ризиками є невід'ємною складовою сучасної митної системи, що забезпечує ефективний баланс між митним контролем та спрощенням процедур міжнародної торгівлі. Розвиток інформаційних технологій, впровадження методів аналітики великих даних та штучного інтелекту створюють нові можливості для підвищення точності виявлення ризиків та ефективності митного контролю. Подальший розвиток систем управління митними ризиками має йти шляхом поглиблення міжнародної співпраці, удосконалення аналітичних можливостей та забезпечення адаптивності до нових викликів у сфері міжнародної торгівлі та безпеки.